

สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัย เรื่อง “ปัญหาและความต้องการทางด้านจิตใจของผู้ต้องขังหญิง ศึกษาเฉพาะกรณีทัณฑสถานหญิงกลาง” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัญหา และความต้องการทางด้านจิตใจของผู้ต้องขังหญิง ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหา และความต้องการของผู้ต้องขังหญิง เพื่อศึกษาแนวทางที่เหมาะสมของทัณฑสถานหญิงกลางเพื่อแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจของผู้ต้องขังหญิง โดยทำการรวบรวมข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ต้องขังหญิง ซึ่งเป็นนักโทษเด็ดขาดในทุกประเภทคดี จำนวน 335 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลสถิติที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ค่าร้อยละ Percentage ค่ามัชฌิมาเลขคณิต (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรวิเคราะห์ ข้อมูล ด้วยคอมพิวเตอร์ โปรแกรม SPSS สามารถสรุปผลการศึกษาเป็นภาพรวมได้ดังนี้

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มประชากร

กลุ่มประชากรซึ่งเป็นผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงกลางส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 21-37 ปี ร้อยละ 51.6 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 47.5 นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 88.6 มีภูมิลำเนาจากภาคกลาง ร้อยละ 30.4 ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 38.8 สถานภาพสมรส ร้อยละ 49.3 สถานภาพทางครอบครัวอยู่กับสามี บุตร-ธิดา ร้อยละ 43.0 มีรายได้ต่อเดือน 3001-6000 บาท ร้อยละ 32.5 ระยะเวลาที่ถูกควบคุมตัวอยู่ในทัณฑสถานฯ ตั้งแต่วันแรกจนถึงปัจจุบัน 2-5 ปี ร้อยละ 32.8 ระยะเวลาเหลือโทษจำคุก 6-10 ปี ร้อยละ 36.4 มีความผิดในคดีพระราชบัญญัติยาเสพติด ร้อยละ 92.8 จำนวนครั้งที่เคยต้องโทษจำคุก ครั้งที่ 1 ร้อยละ 94.3 ขึ้นผู้ต้องขังอยู่ในระดับชั้นเยี่ยม ร้อยละ 58.2 มีความรู้สึกสำนึกผิด ร้อยละ 60.0

แสดงให้เห็นว่า ประชากรส่วนใหญ่ อยู่ในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ซึ่งมีครอบครัวแล้ว มีการศึกษาเพียงชั้นประถมศึกษา ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ซึ่งน่าจะเป็นสาเหตุจากการกระทำผิดในคดียาเสพติด เนื่องจากรายได้ของอาชีพ

รับจ้างเป็นอาชีพที่รายได้ไม่คงที่ จะสังเกต ได้จากรายได้ของกลุ่มประชากรส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลางและส่วนใหญ่มีความรู้สึกสำนึกผิด และกระทำผิดเป็นครั้งแรก จึงจัดได้ว่ากลุ่มผู้ต้องขังส่วนใหญ่ที่ถูกควบคุมตัวอยู่ในทัณฑสถานฯ จัดอยู่ในกลุ่มที่สามารถแก้ไขได้ตามหลักเกณฑ์การจำแนกเพื่อการแก้ไขของกรมราชทัณฑ์ โดยยึดหลักอาชีวศึกษาและทัณฑวิทยา

ข้อมูลสัมพันธภาพทางครอบครัว และความต้องการเกี่ยวกับการเยี่ยมญาติ

สัมพันธภาพทางครอบครัวขณะต้องโทษ ห่างเหิน ร้อยละ 64.2 มีญาติมาเยี่ยม นาน ๆ ครั้ง ร้อยละ 64.8 มีญาติมาเยี่ยมเป็นประจำเพียงร้อยละ 3.6 ส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นต่อระยะเวลาในการเยี่ยมญาติรอบละ 20 นาที ไม่เหมาะสม ร้อยละ 57.3 ความเหมาะสมในการเยี่ยมญาติปีละ 1 ครั้ง ส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็น ไม่เหมาะสม ร้อยละ 75.8 นอกจากบุคคลในครอบครัวแล้วบุคคลอื่นที่ต้องการให้มาเยี่ยม คือเพื่อน ร้อยละ 72.2 ผู้ดูแลขณะต้องโทษ คือ ญาติ-พี่น้อง ร้อยละ 27.4

ผู้ต้องขังส่วนใหญ่ในทัณฑสถานฯ สัมพันธภาพทางครอบครัวห่างเหิน ญาติมาเยี่ยม นาน ๆ ครั้ง มีญาติมาเยี่ยมเป็นประจำน้อยที่สุด ทำให้สภาพจิตใจของผู้ต้องขังวิตกกังวลในเรื่องความเป็นอยู่ของครอบครัว บุคคลอื่นที่มาเยี่ยมนอกจากครอบครัว ส่วนใหญ่เป็นเพื่อน ผู้ที่ดูแลขณะต้องโทษส่วนใหญ่เป็นญาติ พี่น้อง และส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นว่า การเยี่ยมญาติรอบละ 20 นาที ไม่เหมาะสม และการเยี่ยม ปีละ 1 ครั้ง แสดงความคิดเห็นว่าไม่เหมาะสมเป็นส่วนมาก

ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาและความต้องการทางด้านจิตใจ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาและความต้องการทางด้านจิตใจ ได้ศึกษาทั้งหมด 2 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยภายนอกทัณฑสถานฯ ได้แก่ สัมพันธภาพทางครอบครัว, สัมพันธภาพทางสังคม ปัจจัยภายในทัณฑสถานฯ ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ, กฎ ระเบียบ วินัย ข้อบังคับของทัณฑสถานฯ, บุคคลที่เกี่ยวข้อง (เจ้าหน้าที่และเพื่อนผู้ต้องขัง), สิทธิประโยชน์ของผู้ต้องขัง

ตารางที่ 5.1

สรุปภาพรวมทัศนคติของผู้ต้องขังหญิงต่อปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายใน
ที่มีผลต่อปัญหาและความต้องการทางด้านจิตใจ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาและความต้องการทางด้านจิตใจ ทั้งปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายใน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
ปัจจัยภายนอกด้านสัมพันธภาพกับสังคม	3.38	1.27	ปานกลาง
ปัจจัยภายนอกด้านสัมพันธภาพกับครอบครัว	3.28	1.47	ปานกลาง
$\bar{x}$ รวม = 3.33 S.D. = 1.37			
ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาและความต้องการทางด้านจิตใจ ทั้งปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายใน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
ปัจจัยภายในด้านกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ของทัณฑสถานฯ	3.83	0.87	มาก
ปัจจัยภายในด้านสิทธิประโยชน์ของผู้ต้องขัง	3.14	1.06	ปานกลาง
ปัจจัยภายในด้านสัมพันธภาพกับเจ้าหน้าที่	3.07	1.11	ปานกลาง
ปัจจัยภายในด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพของ ทัณฑสถานฯ	3.07	1.10	ปานกลาง
ปัจจัยภายในด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนผู้ต้องขัง	2.76	1.09	ปานกลาง
$\bar{x}$ รวม = 3.17 S.D. = 1.05			

ภาพรวมปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหา และความต้องการทางด้านจิตใจของผู้ต้องขังหญิง
ภายในทัณฑสถานฯ ผลการศึกษาปรากฏ ดังนี้

1. ปัจจัยภายนอกทัณฑสถานฯ

- สัมพันธภาพทางสังคม พบว่าผู้ต้องขังมีระดับความคิดเห็นว่า ปัญหาและ
ความต้องการทางด้านจิตใจต่อสัมพันธภาพกับสังคม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวม
เท่ากับ 3.38 โดยมีประเด็น ตัวแทนศาสนาต่าง ๆ ที่เข้าอบรมสั่งสอนผู้ต้องขังในทัณฑสถานฯ
จัดให้มีจำนวนที่เหมาะสม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 3.64
- สัมพันธภาพทางครอบครัว พบว่าผู้ต้องขังมีระดับความคิดเห็นว่า ปัญหา
และความต้องการทางด้านจิตใจต่อสัมพันธภาพทางครอบครัว อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย

รวมเท่ากับ 3.28 โดยมีประเด็นการเข้ามาอยู่ในทัศนสถานฯ ทำให้รู้สึกว่าเป็นภาระของครอบครัว มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 4.17

2. ปัจจัยภายในทัศนสถานฯ

- กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ของทัศนสถานฯ พบว่าผู้ต้องขังมีระดับความคิดเห็นว่าปัญหาและความต้องการทางด้านจิตใจ ต่อกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ของทัศนสถานฯ มีค่าเฉลี่ยรวม อยู่ในระดับมาก เท่ากับ 3.83 โดยมีประเด็น เมื่อได้รับมอบหมายให้ทำงาน จะตั้งใจทำงานอย่างเต็มความสามารถ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 4.56

- ด้านสิทธิประโยชน์ของผู้ต้องขัง พบว่าผู้ต้องขังมีระดับความคิดเห็นว่าปัญหาและความต้องการทางด้านจิตใจด้านสิทธิประโยชน์ภายในทัศนสถานฯ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ 3.14 โดยมีประเด็นทัศนสถานฯ เปิดโอกาสให้ได้รับการเยี่ยมญาติตามระเบียบของทัศนสถานฯ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 3.30

- ด้านบุคคลที่เกี่ยวข้อง (เจ้าหน้าที่) พบว่าผู้ต้องขัง มีระดับความคิดเห็นว่าปัญหาและความต้องการทางด้านจิตใจด้านบุคคลที่เกี่ยวข้อง (เจ้าหน้าที่) มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ 3.07 โดยมีประเด็น รู้สึกสบายใจ เมื่อได้พูดคุยกับเจ้าหน้าที่ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 3.26

- สภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในทัศนสถานฯ พบว่าผู้ต้องขังมีระดับความคิดเห็นว่า ปัญหาและความต้องการทางด้านจิตใจต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในทัศนสถานฯ มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ 3.07 โดยมีประเด็น ห้องน้ำ ห้องส้วม ไม่มิดชิด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 3.76

- ด้านบุคคลที่เกี่ยวข้อง (เพื่อนผู้ต้องขัง) พบว่าผู้ต้องขังมีระดับความคิดเห็นว่าปัญหาและความต้องการทางด้านจิตใจ ด้านบุคคลที่เกี่ยวข้อง (เพื่อนผู้ต้องขัง) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ 2.76 โดยมีประเด็น ยินดีรับฟังความคิดเห็นและรับปรึกษาปัญหาจากเพื่อน ๆ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 3.57

ปัจจัยภายนอกทัศนสถานฯ อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.33 ด้านสัมพันธภาพกับสังคม และด้านสัมพันธภาพกับครอบครัว อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.38 และ 3.28 ตามลำดับ ส่วนปัจจัยภายในทัศนสถานฯ อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.17 ด้านกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของทัศนสถานฯ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.83 ด้านสิทธิประโยชน์ของผู้ต้องขัง, ด้านสัมพันธภาพกับเจ้าหน้าที่,

ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพของทัศนสถานฯ และด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนผู้ต้องขัง อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวม เท่ากับ 3.14 3.07, 3.07 และ 276 ตามลำดับ

ผลการศึกษาปัจจัยภายนอกทัศนสถานฯ และปัจจัยภายในทัศนสถานฯ อยู่ในระดับปานกลาง แต่ปัจจัยภายนอกทัศนสถานฯ มีค่าเฉลี่ยมากกว่าคือ มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.33 ส่วนปัจจัยภายในทัศนสถานฯ มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.17 แสดงให้เห็นว่าปัจจัยภายนอกทัศนสถานฯ ได้แก่ สัมพันธภาพทางสังคม และสัมพันธภาพทางครอบครัวมีความผลต่อจิตใจมากกว่าปัจจัยภายในทัศนสถานฯ ได้แก่ กฎ ระเบียบ วินัย ข้อบังคับของทัศนสถานฯ, สิทธิประโยชน์ของผู้ต้องขัง, บุคคลที่เกี่ยวข้อง(เจ้าหน้าที่), สภาพแวดล้อมทางกายภาพของทัศนสถานฯ และด้านบุคคลที่เกี่ยวข้อง (เพื่อนผู้ต้องขัง)

ปัญหาและความต้องการทางด้านจิตใจ

ปัญหาทางด้านจิตใจที่ประสบขณะที่อยู่ในทัศนสถานฯ

ปัญหาทางด้านปัจจัย 4 (ที่อยู่อาศัย, อาหาร, เครื่องนุ่งห่ม, ยารักษาโรค)

- ขาดสถานที่การพักผ่อนหย่อนใจ ต้องการให้มีการจัดสวนหย่อมและมีสนามสำหรับเล่นกีฬา และออกกำลังกายโดยเฉพาะ
- ห้องสุขาเปิดโล่งเกินไป ทำให้เวลาทำภารกิจส่วนตัวขาดความมั่นใจ เป็นสาเหตุทำให้เป็นโรคท้องผูก และกระเพาะปัสสาวะอักเสบ

กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ของทัศนสถานฯ

- ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ไม่ค่อยถูกเนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงบ่อย และการนำกฎระเบียบมาใช้ของเจ้าหน้าที่แต่ละคนมีแนวทางปฏิบัติไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน
- เวลาอาบน้ำ ชักผ้า ทำธุระส่วนตัว ทางทัศนสถานฯ ให้เวลาน้อยมาก ทำให้ทำภารกิจส่วนตัวไม่ค่อยทัน เป็นสาเหตุทำให้เกิดความเครียด

บุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ เพื่อนผู้ต้องขัง

- การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของเจ้าหน้าที่แต่ละคนไม่เป็นไปในแนวเดียวกัน เจ้าหน้าที่บางคนมีความเมตตา มีความเข้าใจผู้ต้องขังมาก ทำให้เกิดความอบอุ่น แต่บางท่านก็ใช้กฎ ระเบียบ เคร่งครัดมากเกินไป พุดจาไม่ค่อยสุภาพ ทำให้เกิดความรู้สึกหวาดกลัว ผวา จนบางครั้งมีอาการ จิตหลอน ส่งผลกระทบทางด้านจิตใจ

- เจ้าหน้าที่ควรเปิดรับฟังปัญหาและให้คำปรึกษาผู้ต้องขังด้วยใจ ไม่ใช่ทำไปเพราะหน้าที่ และบางเรื่องต้องเก็บเป็นความลับ

ด้านสิทธิประโยชน์และสวัสดิการ

- อยากให้มีการเยี่ยมใกล้ชิดปีละ 2 ครั้ง และขอให้นำอาหารจากทางบ้านเข้ามาทานได้ ทั้งยังขอให้หลานเข้ามาได้ด้วย เพราะการติดคุกนาน ๆ ไม่เคยได้เห็นหน้าหลานเลย ถ้าได้เยี่ยมหลานจะทำให้มีกำลังใจมากขึ้น

- ขอให้ทัณฑสถานฯ แจกของใช้ประจำวันสำหรับคนที่ไม่มีญาติให้มากกว่าเดิม เพราะของที่แจกอยู่ในปัจจุบันไม่เพียงพอ

ด้านสัมพันธภาพทางครอบครัว

- รู้สึกว่าตัวเองเป็นภาระของครอบครัว

- ญาติไม่ค่อยมาเยี่ยมเนื่องจากบ้านไกล ทำให้เครียด ทั้งยังเป็นห่วงพ่อแม่ และลูก ๆ ไม่มีคนเลี้ยงดู

ด้านสัมพันธภาพทางสังคม

- เมื่อพ้นโทษแล้วกลัวสังคมไม่ยอมรับ

ปัญหาเรื่องการเยี่ยมญาติ

- อยากได้ของฝากจากครอบครัว เพราะต้องโทษนาน ไม่รู้ว่าจะได้มีโอกาสทานอาหารฝีมือของบิดา-มารดา หรือไม่ จึงอยากให้ทัณฑสถานฯ พิจารณาเป็นพิเศษ สิ่งเหล่านี้บางครั้งทำให้ความรู้สึกดีขึ้น เปรียบเสมือนสิ่งแทนค่าทางด้านจิตใจ

สิ่งที่ต้องการให้ทัณฑสถานฯ ช่วยเหลือ

- ต้องการให้เจ้าหน้าที่เปิดโอกาสรับฟังความรู้สึกเล็ก ๆ ทางด้านจิตใจบ้าง

- ต้องการให้เจ้าหน้าที่ให้กำลังใจ และเข้าใจผู้ต้องขังให้มากกว่านี้ มอบกำลังใจผ่านรอยยิ้ม และคำพูดที่เพราะ ๆ เพียงแค่นี้ก็ทำให้มีกำลังใจในการต่อสู้ชีวิตที่ต้องอยู่ในทัณฑสถานฯ ต่อไปอีกนาน

- ต้องการให้ดูแลเอาใจใส่คนไม่มีญาติให้มากกว่าเดิม เพราะคนไม่มีญาติขาดที่พึ่งพาอาศัย

- ต้องการให้มีการนำโทรศัพท์มาใช้ในการติดต่อกับญาติ

- ต้องการให้ทางทัณฑสถานฯ ช่วยเหลืออยากให้เข้าใจผู้ต้องขังบ้าง เนื่องจากต้องการทานกับข้าวทางบ้าน ในกรณีโทษสูงต้องอยู่อีกนาน และไม่รู้ว่าจะมีโอกาสได้ออกไปทานอาหารฝีมือ พ่อ-แม่ หรือไม่ จึงขอให้พิจารณาเรื่องรับฝากอาหารจากทางบ้านบ้าง

- ต้องการเยี่ยมญาติใกล้ชิด ปีละ 2 ครั้ง และให้ญาติเข้าได้ประมาณ 10 คน และไม่ต้องจำกัดวงศญาติ

ข้อเสนอแนะจากผู้ศึกษา

จากการศึกษาถึงปัญหา และความต้องการทางด้านจิตใจของผู้ต้องขังหญิงภายในทัณฑสถานหญิงกลาง ทำให้ทราบว่าทัณฑสถานหญิงกลางและกรมราชทัณฑ์ ควรมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือ และหาแนวทางเพื่อช่วยแก้ปัญหาความต้องการทางด้านจิตใจของผู้ต้องขังหญิง เพื่อให้เขาเหล่านั้นมีสภาพจิตใจที่ดี พร้อมทั้งจะใช้ชีวิตอยู่ในทัณฑสถานฯ อย่างไม่มีปัญหา พร้อมรับการแก้ไขพฤติกรรมเสียให้กลับเป็นคนดีเมื่อกลับสู่สังคม

จากการศึกษาวิจัยพบปัญหาและความต้องการทางด้านจิตใจของผู้ต้องขังหญิง ส่วนใหญ่ สืบเนื่องมาจากความแออัดยัดเยียด การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของเจ้าหน้าที่ไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ผู้ต้องขังบางคนทำงานใกล้ชิดเจ้าหน้าที่ชอบวางอำนาจเหนือผู้ต้องขังคนอื่น กฎ ระเบียบ มาก ทำให้สับสน มีความรู้สึกว่าตนเองเป็นภาระของครอบครัว ปัญหาไม่มีญาติเยี่ยมเนื่องจากภูมิลำเนาอยู่ไกล มีญาติมาเยี่ยมเป็นประจำน้อยที่สุด ทำให้สภาพจิตใจตกกังวลในเรื่องความเป็นอยู่ของครอบครัว ต้องการให้ทัณฑสถานฯ พิจารณาการฝากของ (อาหาร) สำหรับผู้ต้องขังที่มีของกลางเกินกว่า 1000 เม็ด ให้รับอาหารซึ่งเป็นของฝากจากทางบ้านได้บ้าง เป็นครั้งคราว ต้องการให้มีการจัดเยี่ยมญาติใกล้ชิดปีละ 2 ครั้ง และขอให้จำนวนญาติเข้าได้มากกว่า 5 คน และไม่ต้องจำกัดวงศญาติ จากปัญหาและความต้องการส่วนใหญ่ที่พบจากการวิจัย ผู้ศึกษาขอเสนอแนะดังนี้

1) ทัณฑสถานหญิงกลางควรเน้นการอบรมเจ้าหน้าที่ทุกระดับ เพื่อสร้างความเข้าใจและเสริมสร้าง ทักษะคติที่เป็นบวก โดยเฉพาะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมและความรู้สึกของผู้กระทำผิด และให้ความรู้ฝึกฝนอบรมเจ้าหน้าที่ให้เป็นมืออาชีพ มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ รวมทั้งวินัย ในความเป็นข้าราชการ ตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบมีความเข้าใจถึงความแตกต่างของมนุษย์ ปัญหาทางสังคมที่ส่งผลถึงพฤติกรรมการกระทำผิดของผู้ต้องขังตลอดจนสภาพจิตใจของผู้ต้องขังทุกคน การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังควรเน้นให้เป็นไปตามหลัก อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา

2) ทัณฑสถานหญิงกลางต้องแจ้ง กฎ ระเบียบ วินัย ข้อบังคับ ของผู้ต้องขังในทัณฑสถานฯ ให้ผู้ต้องขังทราบโดยชัดเจน ตั้งแต่ระยะแรกที่ต้องโทษ และมีการบังคับใช้ให้เป็น

กฎเกณฑ์ และมาตรฐานเดียวกัน โดยให้ผู้ต้องขังถือปฏิบัติเช่นเดียวกันทุกคนทุกประเภทคดี ควรต้องทบทวนให้ผู้ต้องขังเก่าและผู้ต้องขังใหม่ถือปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ

3) ในกรณีผู้ต้องขังที่ชอบมีพฤติกรรมวางอำนาจต่อผู้ต้องขังอื่น ทักษะสถานฯ ควรมีการย้ายแดน หรือย้ายสถานที่คุมขัง เพื่อตัดโอกาสไม่ให้กลุ่มผู้ต้องขังเหล่านั้นสร้างปัญหาให้ผู้ต้องขังอื่น และควรมีบทลงโทษกับผู้ต้องขังเหล่านี้ให้เกิดการเข็ดหลาบ รวมทั้งมีการจัดกิจกรรมเพื่อละลายพฤติกรรมผู้ต้องขังเหล่านี้เป็นคนดี

4) จัดกิจกรรมนันทนาการภายในทัณฑสถานฯ อาทิเช่น การแข่งกีฬา จัดกลุ่มแข่งขันการจัดเรือนนอนให้สะอาดและสวยงาม กิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ เพื่อเน้นย้ำความสามัคคี ระหว่างผู้ต้องขังภายในทัณฑสถานฯ และยังปลูกฝังทางด้านจิตใจให้รู้จักคุณค่าของวัฒนธรรม สร้างความรักความผูกพันให้เขาเป็นคนที่มีความจิตใจอ่อนโยน และเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้ต้องขังมีความเข้มแข็งทางด้านจิตใจ

5) เนื่องจากปัญหาและความต้องการทางด้านจิตใจของผู้ต้องขังในบางส่วน เป็นปัญหาที่เกิดจากนโยบาย ดังนั้นจึงจำเป็นต้องได้รับความเห็นร่วมกันระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบ ตลอดจนนโยบายภาครัฐต้องให้การสนับสนุนเพื่อหาแนวทางแก้ไข ควรมีการจัดทำโครงการ

- จัดทำโครงการให้คำปรึกษาปัญหาสุขภาพจิต และสุขภาพกาย โดยการให้คำแนะนำถึงวิธีการปฏิบัติตัว จากนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญเฉพาะโดยการติดต่อประสานงานขอความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก เช่น สถาบันกัลยาธรรมาคาริณทร์ จากกระทรวงสาธารณสุข หรือผู้เชี่ยวชาญจากองค์กรภายในหน่วยงาน เช่น กองบริการทางการแพทย์ กรมราชทัณฑ์

- จัดตั้งศูนย์รับปรึกษาปัญหาสำหรับผู้ต้องขังโดยเฉพาะผู้ต้องขังที่ไม่มีญาติ เพื่อจะได้ดำเนินการหาแนวทางแก้ไขให้ผู้ต้องขังมีสุขภาพจิตใจที่ดีขึ้น

6) จัดให้มีตัวแทนศาสนาต่าง ๆ เข้ามาอบรมสั่งสอนผู้ต้องขังในทัณฑสถานฯ จัดให้มีจำนวนที่เหมาะสม

7) จัดให้ผู้ต้องขังได้ฝึกวิชาชีพและมีรายได้จะได้ผ่อนคลายความรู้สึกว่าเป็นภาระของครอบครัว

8) มอบหมายงานให้ผู้ต้องขังที่ตั้งใจทำงานตามความถนัด เต็มใจและเต็มความสามารถ

9) เปิดโอกาสให้รับการเยี่ยมญาติตามระเบียบของทัณฑสถานฯ โดยไม่ขัดต่อกฎระเบียบการเยี่ยมญาติของกรมราชทัณฑ์

10) เปิดให้มีระบบการเยี่ยมญาติทางไกล

11) จัดสถานที่ให้มีความมิดชิดพอสมควร เช่น ห้องน้ำ ห้องส้วม สำหรับทำภารกิจส่วนตัวด้วยความมั่นใจ

12) เปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้แสดงความรู้สึกและความคิดเห็นส่วนตัวและเพื่อสังคมส่วนรวมของผู้ต้องขัง

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบปัญหาและความต้องการทางด้านจิตใจของผู้ต้องขังหญิงและผู้ต้องขังชาย

2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบปัญหาและความต้องการของผู้ต้องขังชาวไทยและชาวต่างประเทศ

3. ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพในด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาและความต้องการทางด้านจิตใจ